

අඩිගුත්තරනිකායෙ

තිකනිපාතපාළි

2. රථකාරවග්ගො

(3)

ආසංසපුත්තං

අඩිගුත්තරනිකායෙ

තිකනිපාතපාළි

2. රථකාරවග්ගො

3. ආසංසපුත්තං

13. “තයොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? නිරාසො, ආසංසො, විගතාසො. කතමො ච, භික්ඛවෙ පුග්ගලො නිරාසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො නීවෙ කුලෙ පච්චාජානො හොති, චණ්ඩාලකුලෙ චා වෙණුකුලෙ චා නෙසාදකුලෙ චා රථකාරකුලෙ චා පුක්කුසකුලෙ චා දලිද්දෙ අප්පන්තපානභොජනෙ කසිරචුත්තිකෙ, යත්ථ කසිරෙන සාසච්ඡාදො ලබ්භති. සො ච හොති දුබ්බණ්ණො දුද්දසිකො ඔකොට්මකො බච්භාබාධො කාණො චා කුණී චා බඤ්ජො චා පක්ඛනො චා, න ලාභී අන්තස්ස පානස්ස වත්ථස්ස යානස්ස මාලාගන්ධවිලෙපනස්ස සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යස්ස. සො සුණාති – ‘ඉත්ථන්තාමො කිර ඛත්තියො ඛත්තියෙහි ඛත්තියාහිසෙකෙන අභිසිත්තො’ති. තස්ස න ඵලං හොති – ‘කුදාස්සු නාම මම්පි ඛත්තියා ඛත්තියාහිසෙකෙන අභිසිඤ්චිස්සන්ති’ති! අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නිරාසො.

“කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ආසංසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො ඛත්තියස්ස මුද්ධාවසිත්තස්ස ජෙට්ඨො පුත්තො හොති ආහිසෙකො අනභිසිත්තො මචලජ්ජත්තො. සො සුණාති – ‘ඉත්ථන්තාමො කිර ඛත්තියො ඛත්තියෙහි ඛත්තියාහිසෙකෙන අභිසිත්තො’ති. තස්ස ඵලං හොති – ‘කුදාස්සු නාම මම්පි ඛත්තියා ඛත්තියාහිසෙකෙන අභිසිඤ්චිස්සන්ති’ති! අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ආසංසො.

“කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො විගතාසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, රාජා හොති ඛත්තියො මුද්ධාවසිත්තො. සො සුණාති – ‘ඉත්ථන්තාමො කිර ඛත්තියො ඛත්තියෙහි ඛත්තියාහිසෙකෙන අභිසිත්තො’ති. තස්ස න ඵලං හොති – ‘කුදාස්සු නාම මම්පි ඛත්තියා

බත්තියාහිසෙකෙන අහිසිඳුවිස්සන්ති'නි! තං කිස්ස හෙතු? යා හිස්ස, හික්ඛවෙ, පුබ්බෙ අනහිසිත්තස්ස අහිසෙකාසා සාස්ස පටිප්පස්සද්ධා. අයං වුච්චති, හික්ඛවෙ, පුග්ගලො විගතාසො. ඉමෙ බො, හික්ඛවෙ, තයො පුග්ගලො සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං.

“එවමෙවං බො, හික්ඛවෙ, තයො පුග්ගලො සන්තො සංවිජ්ජමානා හික්ඛුසු. කතමෙ තයො? නිරාසො, ආසංසො, විගතාසො. කතමො ච, හික්ඛවෙ, පුග්ගලො නිරාසො? ඉධ, හික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො දුස්සිලො හොති පාපධම්මො අසුචි සඬකස්සරසමාචාරො පටිච්ඡන්තකම්මන්තො අස්සමණො සමණපටිඤ්ඤො අබ්බමචාරී බ්බමචාරීපටිඤ්ඤො අන්තොපුති අවස්සුතො කසම්බුජාතො. සො සුඤ්ඤාති – ‘ඉත්ථන්තාමො කිර හික්ඛු ආසවානං බයා අනාසවං වෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අහිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති’නි. තස්ස න එවං හොති – ‘කුදාස්සු නාම අහම්පි ආසවානං බයා අනාසවං වෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අහිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරිස්සාමි’නි! අයං වුච්චති, හික්ඛවෙ, පුග්ගලො නිරාසො.

“කතමො ච, හික්ඛවෙ, පුග්ගලො ආසංසො? ඉධ, හික්ඛවෙ, හික්ඛු සීලවා හොති කල්යාණධම්මො. සො සුඤ්ඤාති ආසවානං බයා අනාසවං වෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අහිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති’නි. තස්ස එවං හොති – ‘කුදාස්සු නාම අහම්පි ආසවානං බයා අනාසවං වෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අහිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරිස්සාමි’නි! අයං වුච්චති, හික්ඛවෙ, පුග්ගලො ආසංසො.

“කතමො ච, හික්ඛවෙ, පුග්ගලො විගතාසො? ඉධ, හික්ඛවෙ, හික්ඛු අරහං හොති බ්බිණාසවො. සො සුඤ්ඤාති – ‘ඉත්ථන්තාමො කිර හික්ඛු ආසවානං බයා අනාසවං වෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අහිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති’නි. තස්ස න එවං හොති – ‘කුදාස්සු නාම අහම්පි ආසවානං බයා අනාසවං වෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අහිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරිස්සාමි’නි! තං කිස්ස හෙතු? යා හිස්ස, හික්ඛවෙ, පුබ්බෙ අවිමුත්තස්ස විමුත්තාසා සා පටිප්පස්සද්ධා. අයං වුච්චති, හික්ඛවෙ, පුග්ගලො විගතාසො. ඉමෙ බො, හික්ඛවෙ, තයො පුග්ගලො සන්තො සංවිජ්ජමානා හික්ඛුසු’නි.

ආසංසපුත්තවණ්ණනා (අට්ඨකථා)

13. තතියෙ සන්තොති අත්ථි උපලබ්භන්ති. සංවිජ්ජමානාති තස්සෙව වෙච්චනං.

ලොකස්මිත්ති සත්තලොකෙ. නිරාසොති අනාසො අපත්ථනො. ආසංසොති ආසංසමානො පත්ථයමානො. විගතාසොති අපගතාසො. වණ්ඩාලකුලෙති වණ්ඩාලානං කුලෙ. වෙනකුලෙති විලිචකාරකුලෙ. නෙසාදකුලෙති මිගලුද්දකානං කුලෙ. රථකාරකුලෙති වම්මකාරකුලෙ. පුක්කුසකුලෙති පුප්ඵච්ඡඩ්ඩකකුලෙ.

එත්තාවතා කුලවිපත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි යස්මා නිචකුලෙ ජාතොපි එකච්චො අධිචො හොති මහද්ධනො, අයං පන න තාදිසො, තස්මාස්ස හොගවිපත්තිං දස්සතුං දලිද්දෙති ආදිමාහ. තත්ථ දලිද්දෙති දාලිද්දියෙන සමන්තාගතෙ. අප්පන්තපානභොජනෙති පරිත්තකඅන්තපානභොජනෙ. කසිරචුත්තිකෙති දුක්ඛජීවිකෙ, යත්ථ වායාමෙන පයොගෙන ජීවිතචුත්තිං සාධෙත්ති, තථාරූපෙති අත්ථො. යත්ථ කසිරෙන සාසච්ඡාදො ලබ්භන්ති යස්මිං කුලෙ දුක්ඛෙන යාගුහත්තසාසො ව කොපිනමත්තං අච්ඡාදනඤ්ච ලබ්භති.

ඉදානි යස්මා එකච්චො නිචකුලෙ ජාතොපි උපධිසම්පත්තො හොති අත්තභාවසම්ද්ධියං ධීතො, අයඤ්ච න තාදිසො, තස්මාස්ස සරීරවිපත්තිමිපි දස්සතුං සො ව හොති දුඛිඛණ්ණොති ආදිමාහ. තත්ථ දුඛිඛණ්ණොති පංසුපිසාවකො විය ඤාමබ්බාණුචණ්ණො. දුද්දසිකොති විජාතමාතුයාපි අමනාපදස්සනො. ඕකොට්මකොති ලකුණ්ඩකො. කාණොති එකක්ඛිකාණො වා උභයක්ඛිකාණො වා. කුණිති එකභත්ථකුණි වා උභයභත්ථකුණි වා. ඛඤ්ජොති එකපාදඛඤ්ජො වා උභයපාදඛඤ්ජො වා. පක්ඛනොති හතපක්ඛො පියසප්පි. පදීපෙය්‍යස්සාති වට්ටිතෙලකපල්ලකාදිනො පදීපඋපකරණස්ස. තස්ස න එවං හොතීති. කස්මා න හොති? නිචකුලෙ ජාතත්තා.

ජෙට්ඨොති අඤ්ඤස්මිං ජෙට්ඨෙ සති කනිට්ඨො ආසං න කරොති, තස්මා ජෙට්ඨොති ආහ. ආභිසෙකොති ජෙට්ඨොපි න අභිසෙකාරහො ආසං න කරොති, තස්මා

ආභිසේකොති ආහ. අනභිසිත්තොති අභිසේකාරහොපි කාණුකුණිආදිදොසරහිතො සකිං
 අභිසිත්තො පුන අභිසේකෙ ආසං න කරොති, තස්මා අනභිසිත්තොති ආහ.
 අවලප්පත්තොති ජෙට්ඨොපි ආභිසේකො අනභිසිත්තො මන්දො උත්තානසෙය්‍යාකො,
 සොපි අභිසේකෙ ආසං න කරොති. සොලසවස්සුද්දෙසිකො පන
 පඤ්ඤායමානමස්සුහෙදො අවලප්පත්තො නාම හොති, මහන්තමපි රජ්ජං විචාරෙතං
 සමත්ථො, තස්මා “අවලප්පත්තො”ති ආහ. තස්ස ඵලං හොතීති කස්මා හොති?
 මහාජාතිතාය.

දුස්සිලොති නිස්සිලො. පාපධම්මොති ලාමකධම්මො. අසුචීති අසුචීහි කායකම්මාදීහි
 සමන්තාගතො. සඬකස්සරසමාවාරොති සඬකාහි සරිතඛිඛසමාවාරො, කිඤ්චිදෙව
 අසාරුජ්ජං දිස්වා “ඉදං ඉමිනා කතං හවිස්සති”ති ඵලං පරෙසං ආසඬකනීයසමාවාරො,
 අත්තනායෙව වා සඬකාහි සරිතඛිඛසමාවාරො, සාසඬකසමාවාරොති අත්ථො. තස්ස හි
 දිවාට්ඨානාදීසු සන්තිපතිත්වා කිඤ්චිදෙව මන්තයන්තෙ හික්ඛු දිස්වා “ඉමෙ ඵකතො
 හුත්වා මන්තෙන්ති, කච්චි නු ඛො මයා කතකම්මං ජානිත්වා මන්තෙන්ති”ති ඵලං
 සාසඬකසමාවාරො හොති. පට්චජන්තකම්මන්තොති පට්චජාදෙතඛිඛයුත්තකෙන
 පාපකම්මෙන සමන්තාගතො. අස්සමණො සමණපට්ඤ්ඤොති අස්සමණො හුත්වාච
 සමණපතිරූපකතාය “සමණො අහ”න්ති ඵලං පට්ඤ්ඤො. අබ්‍රහ්මචාරී
 බ්‍රහ්මචාරිපට්ඤ්ඤොති අඤ්ඤො බ්‍රහ්මචාරිනො සුනිවත්ථෙ සුපාරුතෙ සුමිහකපත්තධරෙ
 ගාමනිගමරාජධානීසු පිණ්ඩාය වරිත්වා ජීවිකං කප්පෙන්තෙ දිස්වා සයම්පි තාදිසෙන
 ආකාරෙන තථා පට්පජ්ජනතො “අහං බ්‍රහ්මචාරී”ති පට්ඤ්ඤං දෙන්තො විය හොති.
 “අහං හික්ඛු”ති වත්වා උපොසථග්ගාදීනි පවිසන්තො පන බ්‍රහ්මචාරිපට්ඤ්ඤො
 හොතියෙව, තථා සඬසිකං ලාභං ගණ්හන්තො. අන්තොපුතීති පුනිනා කම්මෙන අන්තො
 අනුපවිට්ඨො. අවස්සුතොති රාගාදීහි තින්තො. කසම්බුජාතොති සඤ්ජාතරාගාදිකවචරො.
 තස්ස න ඵලං හොතීති. කස්මා න හොති? ලොකුත්තරධම්මඋපනිස්සයස්ස නත්ථිතාය.
 තස්ස ඵලං හොතීති. කස්මා හොති? මහාසීලස්මිං පරිපුරකාරිතාය.

ආසංසසුත්තවණ්ණනා (ටීකා)

13. තනියෙ සන්තොති එත්ථ සන්ත-සද්දො “දීසං සන්තස්ස යොජන”න්ති ආදීසු (ධ. ප. 60) කිලන්තභාවෙ ආගතො. “අයඤ්ච විතක්කො, අයඤ්ච විචාරො සන්තො භොන්ති සමිතා”ති ආදීසු (විහ. 576) නිරුද්ධභාවෙ. “අධිගතො ඛො මායායං ධම්මො, ගම්භීරො දුද්දසො දුරනුඛොධො සන්තො පණිතො”ති ආදීසු (දී. නි. 2.67; ම. නි. 1.281; සං. නි. 1.172; මහාව. 7-8) සන්තඤ්ඤාණගොචරතායං. “උපසන්තස්ස සදා සතිමතො”ති ආදීසු (උදා. 27) කිලෙසවුපසමෙ. “සන්තො භවෙ සබ්භි පවෙදයන්ති”ති ආදීසු (ධ. ප. 151) සාධුසු. “පඤ්චිමෙ, භික්ඛවෙ, මහාවොරා සන්තො සංවිජ්ජමානා”ති ආදීසු (පාරා. 195) අත්ථිභාවෙ. ඉධාපි අත්ථිභාවෙයෙවාති ආහ “සන්තොති අත්ථි උපලබ්භන්ති”ති. තත්ථ අත්ථිති ලොකසඛිකෙතවසෙන සංවිජ්ජන්ති. අත්ථිභාවො හෙත්ථ පුග්ගලසම්බන්ධෙන වුත්තත්තා ලොකසමඤ්ඤාවසෙනෙව වෙදිතබ්බො, න පරමත්ථවසෙන. අත්ථිති වෙනං නිපාතපදං දට්ඨබ්බං “අත්ථි ඉමස්මිං කායෙ කෙසා”ති ආදීසු (ම. නි. 1.110) විය.

සංවිජ්ජමානාති උපලබ්භමානා. යඤ්භි සංවිජ්ජති, තං උපලබ්භති. තෙනාහ “සංවිජ්ජමානාති තස්සෙව වෙච්චන”න්ති. අනායොති පත්ථනාරභිතො. තෙනාහ “අපත්ථනො”ති. ආසංසති පත්ථෙතීති ආසංසො. වෙණුවෙන්තාදිවිලිවෙහි සුප්පාදිභාජනකාරකා විලිවකාරකා. මිගමච්ඡාදීනං නිසාදනතො නෙසාදා, මාගචිකමච්ඡබන්ධාදයො. රථෙසු වම්මෙන නහනකරණතො රථකාරා, ධම්මකාරා. පුඉති කර්මස්ස නාමං, තං කුසෙන්ති අපනෙන්තීති පුක්කුසා, පුප්ඵච්ඡඛිකා.

දුබ්බණ්ණොති විරූපො. ඔකොට්ඨකොති ආරොභාභාවෙන හෙට්ඨිමකො, රස්සකායොති අත්ථො. තෙනාහ “ලකුණ්ඛකො”ති. ලකු විය සට්ඨකා විය ධෙති පවත්තතීති හි ලකුණ්ඛකො, රස්සො. කණති නිමිලතීති කාණො. තං පනස්ස නිමිලනං එකෙන අක්ඛිතා ද්විහිපි වාති ආහ “එකක්ඛිකාණො වා උභයක්ඛිකාණො වා”ති. කුණනං කුණො, හත්ථවෙකල්ලං. තං එතස්ස අත්ථිති කුණි. බඤ්ජො වුච්චති පාදචිකලො. හෙට්ඨිමකායසඛිධාතො සරීරස්ස පක්ඛො පදෙසො හතො අස්සාති

පක්ඛතො. තෙනාහ “පීඨසප්පි”ති. පදීපෙ පදීපනෙ එතඛිඛං නෙතඛිඛන්ති පදීපෙයාං,
තෙලාදිඋපකරණං.

ආසං න කරොතීති රජ්ජාහිසෙකෙ කනිට්ඨො පත්ථනං න කරොති ඡෙට්ඨෙ සති
කනිට්ඨස්ස අනධිකාරත්තා. අහිසෙකං අරහතීති අහිසෙකාරහො, න අහිසෙකාරහො
කාණකුණිආදිදොසසමන්තාගතො.

සීලස්ස දුට්ඨු නාම නත්ථී, තස්මා අභාවත්ථො ඉධ දු-සද්දොති ආහ “නිස්සීලො”ති.
“පාපං පාපෙන සුකර”න්තිආදීසු (උදා. 48; චූළව. 343) විය පාප-සද්දො
නිහීනපරියායොති ආහ “ලාමකධම්මො”ති. සීලවිපත්තියා වා දුස්සීලො. දිට්ඨිවිපත්තියා
පාපධම්මො. කායවාචාසංවරහෙදෙන වා දුස්සීලො, මනොසංවරහෙදෙන,
සතිසංවරාදිහෙදෙන වා පාපධම්මො. අසුද්ධජ්ජයොගතාය දුස්සීලො, අසුද්ධාසයතාය
පාපධම්මො. කුසලසීලවිරහෙන දුස්සීලො, අකුසලසීලසමන්තාගමෙන පාපධම්මො.
අසුචීතීති අපරිසුද්ධෙහි. සඬිකාහි සරිතඛිඛසමාවාරොති “ඉමස්ස මඤ්ඤෙ ඉදං
කම්ම”න්ති එවං පරෙහි සඬිකාය සරිතඛිඛසමාවාරො. තෙනාහ “කිඤ්චීදෙවා”තිආදි.
අත්තනායෙව වා සඬිකාහි සරිතඛිඛසමාවාරොති එතෙනපි කම්මසාධනතංයෙව
සඬිකස්සරසද්දස්ස දස්සෙති. අත්තනො සඬිකාය පරෙසං සමාවාරකිරියං සරති ආසඬිකති
විධාවතීතිපි සඬිකස්සරසමාවාරොති එවමෙත්ථ කත්තුසාධනතාපි දට්ඨඛිඛා. තස්ස හි
ද්වෙ තයො ජනෙ කථෙත්තෙ දිස්වා “මම දොසං මඤ්ඤෙ කථෙත්තී”ති තෙසං
සමාවාරං සඬිකාය සරති ධාවති.

එවංපටිඤ්ඤොති සලාකග්ගහණාදීසු “කිත්තකා විහාරෙ සමණා”ති ගණනාය
ආරද්ධාය “අහම්පි සමණො, අහම්පි සමණො”ති පටිඤ්ඤං දත්වා සලාකග්ගහණාදීති
කරොතීති සමණො අහන්ති එවංසමණජ්ජපටිඤ්ඤො. සුම්භකපත්තධරෙති
මත්තිකාපත්තධරෙ. පුත්තීනා කම්මෙනාති සංකිලිට්ඨකම්මෙන, නිග්ගුණතාය වා
ගුණසාරවිරහිත්තා අන්තොපුත්ති. කසම්බුකච්චරො ජාතො සඤ්ජාතො අස්සාති
කසම්බුජාතොති ආහ “සඤ්ජාතරාගාදිකච්චරො”ති. අථ වා කසම්බු චුච්චති
තිත්තකුණපකසටං උදකං, ඉමස්මිඤ්ච සාසනෙ දුස්සීලො නාම ජිගුච්ඡතීයත්තා
තිත්තකුණපඋදකසදිසො, තස්මා කසම්බු විය ජාතොති කසම්බුජාතො.
ලොකුත්තරධම්මඋපනිස්සයස්ස නත්ථීතායාති යත්ථ පතිට්ඨිතෙන සක්කා භවෙයා

අරහත්තං ලද්ධං, තස්සා පතිට්ඨාය භින්නත්තා චුත්තං. මහාසීලස්මිං පරිපූරකාරිතායාති
යත්ථ පතිට්ඨිතෙන සක්කා භවෙය්‍ය අරහත්තං පාපුණිතුං, තස්මිං පරිපූරකාරිතාය.

ආසංසපුත්තවණ්ණනා නිට්ඨිතා.